

Västmanlands läns museum
Kulturmiljö Rapport B
2010:B14

Upprustning av ladugård på Tulinge 2:1

Fasadrenovering inom ramen för Länsstyrelsens stöd till ekonomibyggnader av enklare typ

Anitkvarisk medverkan

Tulinge 2:1
Hed socken
Västmanlands län

Lisa Skanser

**Upprustning av ladugård på Tulinge 2:1
– Fasadrenovering inom ramen för Länsstyrelsens
stöd till ekonomibyggnader av enklare typ**

Antikvarisk medverkan

Tulinge 2:1
Hed socken
Västmanlands län

Länsmuseets dnr: VLM 100081

Lisa Skanser

Utgivning och distribution:
Västmanlands läns museum
Karlgatan 2, 722 14 Västerås
Tel 021-39 32 22
E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

© Västmanlands läns museum 2010

Omslagsfoto: Ladugårdslänga maj 2010.

Foto: Där inget annat anges är fotografier tagna av Lisa Skanser, Västmanlands läns museum.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01172.

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-86511-06-7

Inledning

Tulinge 2:1 ligger i Skinnskattebergs kommun ca 13 km söder om Skinnskatteberg och gården heter Gottland. Fastigheten är en lantbruksegendom och bebyggelsen omfattas av ett bostadshus, tre ekonomibyggnader samt ett mindre uthus. Den aktuella byggnaden är en ladugård, den står i vinkel med logen som även inrymmer lider och stall. Såväl ladugården som logen utgör en betydelsefull del i gårdsbilden. Fastighetsägaren har sökt bidrag inom ramen för Länsstyrelsen i Västmanlands läns stöd för ekonomibyggnader. Länsstyrelsen beviljade bidrag på 20 000 kr i beslut daterat 2010-04-20, dnr 434-10875-09. För antikvarisk medverkan svarade Västmanlands läns museum genom antikvarie Lisa Skanser som även sammanställt rapporten.

Bebyggelsen på Gottland, Tulinge 2:1, är inringad med röd ring och ladugården är markerad med en pil. Utdrag ur digitala fastighetskartan från 2004, skala 1:8000. Bebyggelsen i bilden är dock korrigerad eftersom byggnaden öster om ladugården tillkommit sedan kartan upprättades.

Historik

Den aktuella byggnaden är med i Västmanlands läns museums byggnadsinventering från 1977 men några närmare uppgifter om uppförandeår finns inte där¹. Den äldsta historiska kartan som finns tillgänglig över området, där gården finns med, är Häradskartan från 1905-11². I kartbilden syns de vinkelställda ekonomibyggnaderna som sannolikt är samma byggnader som finns idag.

¹ Byggnadsinventering 1977, Skinnskattebergs kommun, Hed socken. VLM's arkiv.

² Akt J112-82-18. Lantmäteriet.

Häradsekonomska kartan upprättad mellan 1905-11.

Beskrivning

Ladugårdens ena del är uppförd i stolpverk och den andra delen är dels uppförd i gjuthusteknik, med slagsten som ballast, och dels murad med tegel och slagsten. Stolpverksdelens fasader är klädda med rödslammad träpanel. På den gjutna/murade delen har fasaderna först putsats med kalkputs och sedan helt putsats om med cementputs och avfärgats vita. Sadeltaket är belagt med svart trapetskorrugerad plåt. Fönstren är kvadratiska och har en båge med fyra rutor. Byggnaden har flera ingångar av enkla bräddörrar klädda med svart panel.

Skador

I den gjutna/murade stommen fanns några mindre håltagningar efter en tidigare utbyggnad av enkelt slag. Putsen uppvisade putsbortfall och bom. Cementputsen är starkare än underlaget av kalkputs vilket resulterat i att delar av underlaget dragits loss så att bom bildats (putsen har släppt från stommen och ett hålrum har bildats mellan den och putsen). Över ett fönster var avvaxlingen bristfällig och det fanns behov av en förstärkning i stommen. Då fasaderna senast putsades om ökades väggens tjocklek och därmed fick vattlisten av trä, mellan panelad och putsad fasad, inte ett fullgott utsprång. Listen var också rötskadad och uttjänt. Fönster var i behov av renovering, dels saknades rutor och dels var kitt bortfallet.

Byggnadsvårdsåtgärder

Byggarbetena påbörjades i maj 2010 med att löst sittande puts knackades ned och färgskikt togs bort inför omputsning. Under sommaren och hösten utfördes lagningar av hål i den gjutna och murade stommen. Förstärkning infördes över ett av fönstren i form av en järnbalk. Fasaderna putsades om med Finjas Puts- och Murbruk C vilket är en kalkcement blandning, s.k. KC-bruk, innehållande kalk, cement och natursand 0-3 mm. En ny vattlist av trä monterades mellan panel och putsad fasad. Slutligen renoverades fönster.

Avfärgning av fasaderna skjuts upp till våren eftersom det är viktigt att färgen får tid att härda, (karbonatisera) c:a 2 månader, innan första frosten inträffar. Eftersom fasaderna har putsats med en KC-puts (Kalkcement) rekommenderar Västmanlands läns museum att en KC-färg används vid framtida avfärgning. En ren kalkfärg fäster dåligt på cementhaltiga underlag. Färger med vattenavvisande tillsatsmedel skall undvikas, de är oftast organiska. Man måste förvissa sig om att färgen är ång- och fuktgenomsläpplig och inte täpper till putsens porer.

Resultat

Restaureringen av ladugården har skett enligt av Länsstyrelsen i förväg godkända förändringar. Förändringarna rörde fastighetsägarens bidragsansökan där det stod att arbetena bestod av kalkputsning. Ägaren hade även uppskattat att delar av bjälkar, panel samt dörrar behövde lagas. Vid startmöte och besiktning av antikvarisk expert visade det sig att kalkputsen var en cementputs och att bjälkar, panel samt dörrar var i relativt gott skick men att vattlisten däremot var uttjänt. Vid slutbesiktning återstod fönsterrenoveringen men fastighetsägaren har i efterhand inkommit med fotodokumentation på genomförd renovering. Arbetena godkänns ur antikvarisk synvinkel.

Litteratur och källor

Västmanlands läns museums arkiv. Byggnadsinventering 1977, Skinnskattebergs kommun, Hed socken.

Uttersberg J112-82-18. Häradsekonomska kartan 1905-11.
www.historiskakartor.lantmateriet.se

Bilder

*Ladugårdens
framsida innan
upprustning.*

*Ladugårdens
baksida innan
upprustning.*

Fönster och delar av fasad innan upprustning.

Skador och håltagningar i fasad innan upprustning.

*Ladugården efter
upprustning.*

*Ladugården efter
upprustning.*

Fönster och fasad efter reovering. Foto: Mattias Persson.

Administrativa uppgifter

Västmanlands läns museums dnr: VLM 100081

VO Kulturmiljö; projektnr: 3-10-132

Länsstyrelsen dnr: 434-10875-09

Fastighetsbeteckning: Tulinge 2:1

Landskap: Västmanland

Län: Västmanland

Socken: Hed

Kommun: Skinnskatteberg

Ägare-beställare: Mattias Persson
Sundsbron 3
739 92 SKINNSKATTEBERG

Entreprenör: Friskens bygg- och alltjänst
Forsbyn 8
739 91 SKINNSKATTEBERG

Antikvarisk medverkan: Västmanlands läns museum
Antikvarisk expert Lisa Skanser
Karlgatan 2
722 14 VÄSTERÅS
Tele: 021-39 32 22

– en del av Landstinget Västmanland

Västmanlands läns museum, Karlsgatan 2, 722 14 VÄSTERÅS
Tele: 021-39 32 22 · E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-86511-06-7